

Icoon schilderen een vak apart!

Op 5 maart 2018 stap ik voor de vijfde keer enthousiast het iconenatelier binnen van zr. Delian de Brouwer in Moergestel. Aan mijn laatste grote icoon heb ik twee cursussen gewerkt en die was prachtig geworden. Ik heb toen mogen ervaren dat niet alles vanzelf gaat en dat er nog veel te leren valt. Ben benieuwd hoe het me deze keer zal verlopen.

Dag een.

Ik word samen met de andere cursisten onthaald door zr. Delian en haar assistenten Carla en Carine, met peperkoek en koffie of thee. Daarna geeft zr Delian uitleg over het schilderen van iconen. Zij gaat uit van het schilderen volgens de Russische methode van donker naar licht. Zij geeft duidelijk aan dat zij vanuit de Russische spiritualiteit en traditie middels de Russische schildertechniek de cursus uitvoert. Het basisproces wordt in grote lijnen uitgelegd. Ze gaat specifiek in op wat we de eerste dag gaan doen. Voordat we beginnen wordt samen het gebed van de icoonschilder gebeden en wordt een kaarsje opgestoken ter inspiratie.

Dan gaan we aan de slag. De plank die al klaar ligt is al voor behandeld. We kunnen direct beginnen. De serene muziek klinkt op de achtergrond. Het voelt heerlijk. Eerst een heilige kiezen. Ik kies voor H. Anna te Drieën. Daarna deze heilige overtrekken, achter- en zijkant van het plankje beitsen, vervolgens de achterkant van de tekening inwrijven met rode oker. Dan de tekening op het plankje leggen en de tekening met pen overtrekken zodat de tekening op het plankje zichtbaar wordt. De lijnen van de tekening met rode oker vastleggen. Vervolgens de Permacoll voor het goud aanbrengen in het aureool. Dan het goud heel precies leggen. Wanneer er nog tijd over is dan beginnen met het schilderen d.m.v. de "plasjes techniek". Tussen de middag heeft zr Veerle weer voor de lunch gezorgd. In een wip is het vijf uur.

Dag twee.

Op dag twee beginnen we weer met peperkoek en koffie of thee. Zr Delian gaat vervolgens uitgebreid in op de techniek van plasjes schilderen. Dit is met het kwastje naar de verf toe wrijven zodat er een plasje ontstaat. De verf moet je met het mes pletten tot het niet meer schuurt en dan vermengen met water en een paar druppels eigeel. Dit laatste is voor de hechting van de verf op de plank. Het eigeel wordt door de schilder zelf gemaakt. Je neemt een vers ei. Je scheidt het eiwit van de eidooier. Vervolgens in het vliesje van de dooier een gaatje maken en het eigeel opvangen. Vervolgens aan het eigeel een eetlepel gedestilleerd water toevoegen. Het geheel schudden en een theelepeltje witte wijnazijn toevoegen om het geheel houdbaar te houden. Vervolgens het geheel voor gebruik goed schudden en in de koelkast bewaren. De verf op de glasplaat blijven vermengen. Veel water gebruiken zodat er mooie plasjes ontstaan waardoor de verf mooi egaal over de plank verspreid wordt. Zorgen voor een harmonie in het aanbrengen van de verschillende basis kleuren. B.v. De rode en gele oker. Er moeten minimaal drie laagjes op gebracht worden. Liever vijf dunne laagjes dan snel drie lagen aanbrengen. Veel aandacht besteden aan het vermengen van de verf. Werken in omgekeerd perspectief van donker naar licht. Doel van de tweede dag is dat de primaire lagen egaal op de plank komen. Ieder wordt ondersteunt door of Delian, Carla of Carine. Zij doen het plasjes schilderen nog eens voor. Mantel Anna met rode oker, mantel Maria met paarse dodenkop, onder mantel Maria blauw kalk en gezichten en handen met gebrande omber. Aan het einde van dag twee ben ik al een heel eind op weg. Ik ga tevreden naar huis.

Dag drie.

Dag drie begint met hetzelfde ritueel als de voorafgaande dagen. Zr Delian stelt de vraag of er nog vragen zijn. Een van de cursisten heeft een vraag over kleuren van de kleding van Jezus. Hoe moet het onder en boven kleed van Jezus? Onderkleed moet wit met een heel klein beetje zwart en gele oker. Het bovenkleed van Jezus moet oranje met een klein beetje gele oker. Na de leeftijd van 12 jaar, vanaf prediking in de tempel, wordt de mantel van Jezus blauw en het onderkleed rood. Rood betekent goddelijke kleur en blauw is de menselijke kleur. Het gaat bij icoon schilderen om het navertellen van de oorspronkelijke boodschap van het evangelie. Lucas was de eerste die moeder en Kind schilderde. Hij is onze voorloper. De engel houdt Lucas vast. Er wordt door jou heen geschilderd. De engel wijst alleen maar aan, hij onderwijst ons, wijst op belangrijke punten tijdens het schilderen. Wat stellen de sterren op de mantel van Maria voor? Deze staan voor zuiverheid voor en na de zwangerschap. Waarom zitten of staan heilige op een plateau? Heiligen raken de grond niet. Ze hebben de dood overwonnen, dat vieren wij. Op de vier zuilen in het atelier staan de vier evangelisten; Marcus, Matheus, Lucas en Johannes.

Onderaan de zuil zie je een duiveltje getekend. Dit betekent "Je geloof is relatief". Dit is een kwinkslag naar de realiteit. Verhef jezelf niet tot iets onwezenlijks!

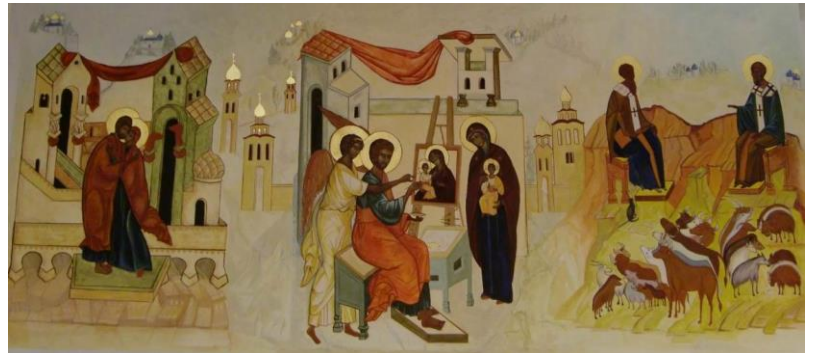
We bespreken vervolgens de muurschildering in het atelier. Christus figuur die de kosmos draagt met open armen en handen in een zegenend gebaar. Hetgeen betekent; Iedereen is welkom. Wij staan open voor alle religies. In het aureool staan enkel en dubbel kruis. Wat betekent Hij is God en Hij is mens. De letters HOW betekenen: Hij die is. Goud symboliseert het goddelijke, ongeschapen licht, goddelijke stralenkrans. De blauwe stralen cirkels zijn de kosmos.

Drie taferelen:

H. Joachim en H. Anna, H. Lucas die de Moeder Gods schildert en H. Blasius en H. Spiridon.

H. Joachim en H. Anna. De huwelijksicoon.

H. Joachim en H. Anna, de ouders van Maria, staan in tedere omhelzing bij elkaar. Ze vertalen door hun lichaamshouding, de hechte band die een relatie veronderstelt. Achter hun staan twee verschillende gebouwen, in vorm en kleur, als symbool voor de verschillende achtergronden, van waaruit ieder persoon komt en vooral wat iedere persoon als

unieke mens in zich draagt. Houdt je eigen kleur in balans. In hun relatie moeten ze proberen hun eigenheid, als unieke persoon te bewaren en elkaar daarin te ondersteunen. De Russen bevragen elkaar, hoe het is met de kleur van hun huis? Het muurtje onder de gebouwen geven symbolisch weer, dat er een nieuwe gezamenlijke eenheid wordt gevormd. Eenheid in verscheidenheid. Tussen de gebouwen zie je een doek dat van het ene huis, naar het andere gaat. Daarmee wordt aangegeven dat het zich binnen afspeelt, zowel in de harten als in het binnen interieur. Bij iconen wordt een omgekeerd perspectief gebruikt. Het centrale punt komt naar de toeschouwer toe. Onder de voeten wordt een grafsteen als symbool geschilderd, deze verwijzing duidt op de overwinning op de dood door het sterven van Christus.

H. Lucas die de Moeder Gods schildert.

In het midden wordt de H. Lucas afgebeeld die de Moeder Gods met het Kind schildert. Hij is de patroon heilige van de icoon schilders. Je ziet de schilders ezel met een paar kwasten in de openingen. Op het tafeltje ligt ei met een veer en een kwast. De werk attributen van de schilder. Achter hem staat een engel die hem raad geeft en bijstaat als het tegen zit. Je schildert als het ware via de engel. De doek over de twee huizen geeft aan dat het binnen zich afspeelt.

H. Blasius en de H. Spiridon.

Dit zijn de akker en vee heiligen. H. Blasius kennen we van de Blasius zegening bij keelziekten. H. Blasius heeft een jongetje van de verstikkingsdood gered.

H. Spiridon heeft een herders mutsje op. Hij is een herder met wijsheid. Herders waren vroeger mensen van minder allooi. Laagste in de maatschappelijke orde. De H. Spiridon zit hoger op de stoel als de H. Blasius. Spiridon is de man van wijsheid die gekozen is. De H. Blasius was van adel. Verder zie je de gezichtjes van de dieren eenvoudig geschilderd. Goed zijn voor de mensen maar ook goed zijn voor de dieren. Carla ziet een vergelijking met Marianne Thieme van de Partij voor de dieren. Zij komt ook op voor de belangen van de dieren. In alle tijden hebben mensen zich bekommerd om het milieu en de kosmos. Je ziet op de muurschildering ook Kremlin met goeden koepels. Ieder dorp of stad in Rusland heeft een Kremlin wat afgesloten kan worden met poorten. De poort is altijd open behalve als er gevaar dreigt. In Rusland heb je een monnikendom van een en dezelfde stichter. In het Westen kennen we verschillende ordes genoemd naar een heilige.

Vervolgens geeft zr Delian aan dat er vanaf vandaag "droog" geschilderd gaat worden. Dit houdt in: Eerst water, dan eigeel en dan pigment. Een heel klein beetje water en ietsjes eigeel om het oplichten te laten gebeuren. Maar eerst moet de tekening weer terug gebracht worden met het cellofaan die je over de plak

legt en vervolgens de tekening er weer oplegt en dan dien je met pen de tekening overtrekken. Vervolgens zie de afdruk van gezicht en plooiën op de verf. Vervolgens modelleren en dan verschillende lagen opbrengen tot zes laagjes oplichten. Met zwart de tekening herstellen. We gaan aan de slag. Dit is moeilijker als ik gedacht had. Ik vraag er hulp bij. Hier had ik de vorige keer ook veel moeite mee. Nadat Carla het me weer voor gedaan heeft ga ikzelf met goede moed aan de slag. Aan het einde van de dag is het resultaat er.

Dag vier.

De vierde dag begint met hetzelfde ritueel als voorheen. Koffie en thee met peperkoek en vervolgens de vragen die er zijn met nieuwe uitleg. Daarna het gebed en aan de slag.

Als de verf glanst dan het geheel heel zachtjes een klein beetje opwrijven met het topje van je vinger. De techniek van modelleren blijkt voor verschillende cursisten moeizaam. Zr Delian geeft aan als er een bepaald gedeelte niet lukt dan niet op een punt blijven hangen maar ga op een ander stuk aan de slag en laat het rusten. Pak het later weer op. Er zijn verschillende scholen van iconen schilderen. Griekse, Russische en Armeense stijl. Wij schilderen in de Russische methode. Waarom is de moeder Gods niet licht blauw? De Moeder Gods heeft in de Russische methoden een donkere mantel. De licht blauwe kleur wordt gestuurd vanuit commerciële vragen. Waarom blijven we bij de Russische stijl? Zr Delian beschermt de Russische stijl in haar atelier. "Waar het minst op gefantaseerd wordt blijft het langst".

Wanneer noem je een icoon een icoon? Zr Delian noemt de volgende items:

- Religieuze Bijbelse achtergrond, – naam hebben vanuit de Bijbel, - de icoon moet in omgekeerd perspectief staan, de afbeelding moet naar jou toe komen - twee dimensionaal blijven schilderen, - je moet de icoon graag willen zien, - het hoofdbeeld moet wereldwijd herkenbaar zijn, - iconen gebruiken veel symbolen, - Haartjes moeten uit drie deeltjes bestaan, dit staat voor Triniteit, Vader , Zoon en H. Geest., ze moeten niet te menselijk geschilderd worden, .

Vervolgens gaan we weer aan de slag. Zr Delian komt het gezicht geboren laten worden! Prachtig om te zien. En nu verder met het oplichten en de plooiën in de mantels. Ik ga tevreden naar huis.

De vijfde dag.

De dag begint als de vooraf gaande dagen. Vervolgens een korte evaluatie. Ieder geeft aan wat men ervaren heeft deze week. Mooie woorden van verwondering over het gelopen proces. We hebben tot tien voor twaalf de tijd om aan de icoon te werken en dan opruimen en gaan we samen eten. Om 14.00 uur zal er een gezamenlijke afsluiting zijn in de kapel op de Oude Dijk in Tilburg. Zr Delian licht de Kerst en Pasen muurschildering toe. Ook de iconen van de feestdagen van het kerkelijk jaar worden bekeken in de voorruimte van de kapel. Prachtig zijn ze allemaal. Op het altaar komen 9 gloednieuwe iconen te staan. Prachtig om te zien. Ieder is er mee in zijn of haar sas. We sluiten op een prachtige wijze, in een devote omgeving af volgens een ritueel waar zr. Veerle in voor gaat. Alles samen, het atelier, de kapel, de muziek, de lichtinval door de glasramen maken deze week heel bijzonder. Na een bloemetje aan zr. Veerle, zr. Delian, Carla en Carine, als dank voor de goede zorgen en de geweldige ondersteuning bij het schilderen, ga ik als een tevreden mens huiswaarts. Een prachtige icoon rijker, die nog niet helemaal af is, maar ik heb weer genoten van het proces waarlangs ik dit heb gerealiseerd.

Er is nog veel te leren. Maar hoe meer ik er mee bezig ben, hoe meer ik ervan wil weten. Niet alleen van het schilderen, de kleuren en de technieken, maar ook van de verhalen eromheen. Iedere keer hoor ik toch weer nieuwe dingen tijdens het schilderen. De geschiedenis, de betekenis van de afbeeldingen en de kleuren. Ik heb me al aangemeld voor de volgende gelegenheid in het najaar. Ik kijk ernaar uit!

J. de Wit